

Ken Park

Film *Ken Park* razvpitih režiserjev Larryja Clarka in Edwarda Lachmana je kljub številnim kritikam zaradi eksplcitnih prizorov spolnosti in (samo)nasilja postal svetovna uspešnica. Larry Clark je javnost razburil že s filmom *Mularija* (1995), ki prikazuje posledice življenja mladine.

Čeprav občinstvo *Ken Parka* v ZDA ni najbolj naklonjeno sprejelo, v Avstraliji pa so celo prepovedali predvajanje, je samo v Franciji v osmih tednih producentom prinesel več kot milijon dolarjev. Tudi pri nas je bil med publiko, naveličano hollywoodskih klišejev, različno sprejet; od gnusa nad šokantnimi prizori do navduševanja nad neolepšanim sporočilom.

Režiserja in scenarist ne skrivajo želje po vznemirjanju gledalstva, tudi igralce sta večinoma dobila kar z ulice. Postavlja se vprašanje, ali so kritike, ki film označujejo za otroško pornografijo, namenjeno zgolj lahkemu zaslužku producentov, upravičene, ali pa so ob gori dovoljene eksplcitne in tudi zakrite pornografije v reklamah, ki je nihče ne preganja, svetohlinske. Mar ni še veliko več nevarnih idej v na prvi pogled etično nespornih komercialnih uspešnicah Hollywooda? Gre potemtakem za nelagodje malomeščanstva, ki ga je neposrednost prikazane resnič-

nosti v filmu neprijetno zdržnila iz prividnega sveta igranja in zabave?

Vsebina

Drama pripoveduje o petih ameriških najstnikih, Kenu Parku, Shawnu, Claudeu, Peaches in Tateu, živečih v manjšem kalifornijskem mestu. Njihov vsakdan je tesno povezan z roljanjem, mamili, alkoholom, promiskuiteto in spolnimi deviacijami njihovih staršev. Zgodba se odvija sintetično-analitično, na začetku filma se Ken Park sredi belega dne na igrišču ustrelji, nato pa spremljamo vsakdanje življenje njegovih štirih prijateljev.

Shawn najbolj pogreša materinsko ljubezen, saj njegova mati ob vseh gospodinj-skih opravilih ne najde časa za prijazno besedo. Zato skuša priznanje ljubezni fizično izsiliti od mlajšega brata, namesto v šolo pa zahaja k materi svojega dekleta, s katero ima spolne odnose. Njena mlajša hčerka pa je medtem prepuščena propagandnemu programu na televiziji, ki povečuje zgolj lepo telo.

Claude je miren najstnik, ki nikakor ne vidi smisla v očetovem dvigovanju uteži in obsedenosti z mišicami, raje ima roljanje in »skejterski« stil oblačenja, oče pa ga zaradi tega neprestano ponižuje, zmerjajoč ga z ničvrednejšem in homoseksualcem. Naposled mu uniči rolko in ga udari z namenom, da bi mu sin vrnil

udarce in se »izkazal moža« - toda Claude ga premaga prav v svetopisemskem slogu, rekoč, naj ga udari še enkrat, nato pa se mirno umakne. Njegova mati je šibka ženska, ki se kljub ljubezni do sina podreja možu, oba pa sta primer povprečnih ljudi nižjega srednjega razreda, ki se namesto z reševanjem lastnih problemov raje ubadeta z nerealnimi problemi v predstavah Jerryja Springerja.

Lepa Peaches trpi zaradi versko zmedenega očeta, ki v njej išče svojo umrlo ženo, ona pa se mu za njegovim hrbtom upira z nemoralno spolnostjo. Tate, ki velja za norega, živi pri starih starših, ki ga neprestano silita v igranje družabnih iger. Čeprav nista sposobna videti njegovih potreb in težav, ga imata vseeno iskreno rada, vendar pa on tega nikakor ne občuti in jima na njuno prijaznost odgovarja zmerjaje.

Vrh drama doseže, ko oče doma zaloti Peaches pri oralnem seksu. Po fizičnem znašanju nad njenim fantom in njo jo prisili, da se z njim »poroči«. Claude po poskusu posilstva s strani očeta pobegne od doma, Tateu pa sredi noči prekipi in brutalno zabode svoja stara starša. Babica mu umiraje ponovno izpove, da ga ima rada.

Film se konča s celodnevno orgijo med Shawnom, Peaches in Claudeom, razkrivši še vzrok samomora Kena Par-

ka: ta se je ubil zaradi nosečega dekleta, ki ga je postavila pred vprašanje o smiselnosti življenja in hvaležnosti zanj.

Razčlemba idej

Drama v naturalističnem slogu prikazuje življenje povprečnih ameriških, zlahka tudi evropskih malomeščanskih družin, ki nikakor niso nerealen plod scenaristove domišljije. Čeprav nas že od ogleda zlahka odvrne njena razvpitost, od pravega sporočila pa preveč potencirana šokantnost, v resnici nikakor ne gre za nemoralen pogled na svet. Jasno je prikazana brezizhodnost zmedenih vrednot v razvitem svetu, ki se je naveličal vsega materialnega, odrešujoče duhovnosti pa zaradi poprejšnje brezbriznosti do Boga in odvrnitve od vrednot, iz katerih evropska civilizacija v resnici izhaja, ne zna več najti.

Režiserjema in scenaristu lahko kvečjemu očitamo nepotrebno provociranje z eksplicitnimi prizori spolnosti in nasilja ter pretirano kopičenje družbenih deviacij - kar trije prikazani liki so žrtve spolne iztirljenosti odraslih -, nikakor pa ne nerealnosti prikazanega.

Film odlično opiše moralno zmedenost mladih, ki kljub želji ravnati prav, zaradi vsesplošne sprevrženosti družbe in neprimerne vzgoje ter razmer v družini ne znajo več ločevati med dobrim in slabim. Pa vendar se izkaže, da imajo najstniki nemalokrat

pravilnejše predstave o ljubezni kakor pa odrasli.

Očitna je Shawnova želja po materini ljubezni in njegovo nerazumevanje dekletove matere, ki spi z njim, a trdi, da kljub temu ljubi svojega moža. Navzven se zdi, da ona, bivša navijačica, in njen mož, nekdanja športna zvezda, s prikupnima hčerškama živita "sanjsko" življenje, kot v klišeju srečne ameriške družine. Pa vendar je naveličana te idile, želi si spremembe, čeprav ne drastične. Z mlajšim ljubimcem - Shawnom, ki ga pravzaprav sploh ne ljubi, si hoče dokazati, da je še vedno privlačna, a hkrati še vedno ostati v varnih okvirih zakona. Shawn pa je ob tem čustveno popolnoma zmeden, sam spi z materjo in hčerko zato, ker je prepričan, da ima obe enako rad. Čeprav ju kasneje »prevara« s Peaches, to stori zaradi napačnih predstav o partnerski ljubezni, misleč, da ima lahko enako rad več žensk hkrati. Podzavestno čuti povezanost spolnosti z ljubeznijo, ki se ne sme prekiniti.

Najbolj pereč družben problem v filmu je pedofilija. Pri vseh izvira iz izgube čuta za ločevanje med dobrim in slabim, pravzaprav iz izgube stika z realnostjo in posledicami v njej. Pri materi Shawnovega dekleta je povod zdolgočasnost, pri Claudeovem očetu nezmožnost ceniti ljubezen žene in podleganje alkohol, saj je samopomiloval-

no prepričan, da ga nihče nima rad, pri Peachesinem očetu pa verska zmedenost in nesposobnost ločiti osnovna človeška razmerja, ločiti hčer od matere.

Osvetljene so tudi posledice samozadovoljevanja, ki v sodobni psihologiji velja za neškodljivo, a pri Tateu očitno le še poveča frustracije. Stare starše krivi za vse svoje težave in nezadovoljstva, ker še ni imel dekleta in se težko vključuje v družbo sovrstnikov. Njun še vedno romantičen odnos zaradi lastnih frustracij nad dekleti naravnost sovraži. Stara starša sta s svojo brezpogojno, zvesto in spoštljivo ljubeznijo antiteza zmedenemu pojmovanju mlajših generacij. Je morda Tateova reakcija potencirana reakcija sodobne družbe na »staro« pojmovanje ljubezni?

Na koncu filma se odpre tudi problem splava in med mladimi vse bolj pogostega samomora. Kenovo dekle se splavu jasno upre, rekoč, da noče biti morilka lastnega otroka. Tudi zaradi zunanje podobnosti s svojim fantom deluje kot njegov drugi jaz. Na njeno vprašanje, mar ni hvaležen materi za življenje, ta nedvoumno odgovori s samomorom.

Reševanje problema s strani mladih je nakazano med skupinskim spolnim odnosom, ko Claude ugotovi, da si želi živeti na utopičnem rajskem otoku, kjer bi se spolno

občevalo ves dan, Shawn pa na to odgovori, da vse to pravzaprav že živi. Identificira se s Kenom Parkom, s čimer jasno izrazi dve izbiri mladih: odločitev za življenje in za pogosto netrdne vrednote, kot sta spolnost in nejasno predstavljana ljubezen, ali pa za životarjenje v nesmislu s končnim samomorom.

Problem eksplicitnih prizorov spolnosti

Ken Park znova načenja staro vprašanje, ali je šokiranje z nadrobnim prikazom spolnosti in moralnih deviacij upravičeno sredstvo za širjenje umetnosti med vse bolj nezainteresiranim občinstvom. Leposlovje je uporaba te metode privedla v oblikovno-vsebinski nihilizem, od katerega le počasi okrevaja, in povzročila otopenost vsega navedenega bralstva. Bo s filmsko umetnostjo res drugače?

Filmsko ustvarjanje se glede prikazovanja spolnosti pa tudi nasilja sooča s precej večjimi moralnimi dilemami kot pa leposlovje. Bralec je v veliki meri prepuščen lastni domišljiji, še tako naturalistične opise lahko »zmehča« v lastnih predstavah, tudi morebitni pisni manipulaciji se da laže upirati kot pa slikovni. Poleg tega pa za sestavo leposlovnega dela niso potrebni igralci, ki v filmu sprožajo dodatne etične dileme.

Pornografija zaradi svoje neiskrenosti, zlorabe igralcev

in izkrivljanja resničnosti nikakor ne more biti sprejemljiva za pravega kristjana. *Ken Parka* kljub nekaterim eksplicitnim prizorom spolnosti ne moremo uvrstiti niti med t. i. mehko pornografijo, kajti njegov namen ni prikazovanje spolnih aktov za vzbujanje spolne sle gledalcev, pa tudi sam zaključek in potek filma je daleč od pornografske zlagane idile. Kljub kritikam tudi ni otroška pornografija, saj so bili igralci polnoletni.

Spornost filma pa je v načinu snemanja, ki zbujata etične pomisleke. Četudi se prikazani spolni odnosi v resnici niso zgodili, gre še vedno za preveč podroben, ne dovolj spoštljiv prikaz telesne intimnosti igralcev. Kako določiti mejo, ki bi bila še sprejemljiva za krščanskega gledalca?

Pornografijo ločimo od umetnosti po načinu in namenu prikaza, to se pravi po zelo podrobnem in nespoštljivem prikazovanju telesnosti, ki je namenjena zgolj spolni nasladi gledalcev in zaslužku producentov, medtem ko naj bi prava umetnost imela trajno estetsko vrednost in naj bi po klasičnem pojmovanju bogatila človekovo spoznanje o svetu. *Ken Park* sicer ni pornografija, omenjeni prizori pa precej zamaglujejo pravo sporočilo filma in njegovo estetsko vrednost, saj je film s strani nepozornega gledalca lahko kaj hitro napačno razumljen.

Čeprav ima estetika po Ušeničniku avtonomno vlogo znotraj umetnosti in je ne moremo presojati zgolj z etičnega vidika, se človek uresničuje samo v etični držbi. Način snemanja omenjenega filma pa ni etičen, saj žali telesno dostojanstvo igralcev, ki tako tržijo še telesno intimnost, s čimer se nevarno približujejo pornografiji in prostituciji. Podrobno prikazovanje prepletanja golih teles krščanskega spoznanja o svetu pač ne more obogatiti.

Sklep

Ken Park po vsebinski plati tako ni sporen za krščanskega gledalca, saj dokaj iskreno, čeprav mestoma vseeno nekoliko pretirano, prikaže porazno stanje razvitega sveta in vzroke za popačenje vrednot. Tudi mladih ne prikaže kot izgubljene generacije, pač pa v luči iskalcev prave ljubezni in Resnice, ki jo nekateri (npr. Kenovo dekle) pravzaprav najdejo.

Čeprav spolnost in nasilje v filmu nista prikazani v nasladi publike, kvečjemu za pridobitev le-te, se vendarle ne moremo strinjati z nepotrebnimi eksplicitnimi prizori spolnosti, ki žalijo telesno dostojanstvo igralcev in lahko negativno vplivajo na gledalce. Film bi se dal z enako mero sporočilnosti posneti z manj spornim prikazom prizorov spolnosti in nasilja. *Ken Park* vsekakor ni primeren za

otroke, saj še pri odraslih lahko zaradi provokacij doseže napačno razumevanje.

Oporekali bi lahko tudi pesimističnemu koncu oziroma začetku, pa tudi ta ni tako pesimističen glede na jasno alternativo - izbiro Kenovega dekleta. Izpostavljena je pravzaprav človekova osnovna življenjska izbira: živeti - ne živeti. Dva filmska lika izbereta smrt, ostali pa življenje sicer ne preveč trdnimi vrednotami, a vendar vrednotami. Izbira ne živeti pa se v tem filmu nikakor ne propagira.

Robert Jakomin

Boris Pahor
Zgodba o reki,
kripti in
dvorljivem golobu
Litera, Maribor 2003

Roman Borisa Pahorja *Zgodba o reki, kripti in dvorljivem golobu*, ki je izšel ob avtorjevi 90-letnici, se dotika tem, ki so zveste spremljevalke avtorjevega opusa. Tako se v njem Pahor dotika vprašanj (preživetja) slovenstva v Trstu in premoščanja posledic izkušnje koncentracijskega taborišča skozi tematizacijo poglobljene (erotične) ljubezni. Ta je po njegovem edina možna pot preobražanja temnega pola življenja, in sicer na način osebnostnega očiščevanja in dozorevanja, ki naj bi vodila v polno medčloveško sožitje.

Dogajalni okvir, ki se geografsko razprostira od njegovega Devina do njenega Pariza, poseljujeta slovenski pisatelj Igor in psihiatrinja Lucie s svojim intenzivnim iskanjem življenjskega smisla. Iz njega napajajoč se nadejata preseči grozljivo notranjo popačenost, v katero je njo pahnila očetova seksualna zloraba, njega izkušnja kulturnega in fizičnega genocida "rimskega fašizma, nemškega rasizma in pristne domače rdeče diktature". Lucie se iz svoje travme rešuje s pomočjo ljudi, ki so tako kot ona doživeli zlorabo. Prav tako Igor, ki s svojim vnetim pisateljevanjem skuša oz-

dravitvi drugega bolnika - svoje na smrt bolno rodno mesto Trst. Tako skuša Igor v oživljanju svetlih trenutkov mesta, to je stoletij njegovega razcveta, ko je bilo mesto oprto na svoje slovensko zaledje in svetovljansko odprto navzven, zaradi česar sta lahko v njem v sproščenem ustvarjalnem sožitju razvijala oba naroda, najti prostistrup za bolezen, ki ga je smrtno načela. Na bolezen izkoreninjenja mesta iz njegovega naravnega zaledja in začetka sovraštva do naroda, ki je Trst bistveno sooblikoval. Na bolezen, ki je dosegla svoj vrh z vladavino črne diktature in traja vse do danes, zaradi česar je Trst še vedno "nesrečno mesto z dvema dušama, od katerih skuša ena zadušiti drugo", kot pravi junak, ko z neusahljivo vnemo išče priložnosti opozarjati na uničevanje človeka, ki se dogaja skozi zatiranje njegove materinske krvi.

Temeljni agens, ki žene junaka v njunih temeljnih prizadevanjih, je torej reševanje človeka iz krempljev uničevalskih sil, ki jim je izpostavljen. To učinkovanje destruktivnih sil na človeka se najbolj nazorno pokaže v uničevanju človeškega telesa, čemur sta bila oba junaka romana neposredno izpostavljena. Lucie ob spozabljanju svojega roditelja, Igor pred "krematorijskimi pečmi", kjer so »iz ljudi delali milo in s človeškim pepelom gnojili v lončkih cvetlice« in